

*А. О. Павловська,
аспірант кафедри публічного управління та менеджменту інноваційної діяльності ННІ
післядипломної освіти, Національний університет біоресурсів та природокористування
України, м. Київ*

НАУКОВЕ ОБГРУНТУВАННЯ ДЕФІНІЦІЇ "РАЙОН"

A. Pavlovska,
Postgraduate student of the Department of Public Administration and Innovation Management of the Education
and Research Institute of Continuing Education of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

SCIENTIFIC SUBSTANTIATION OF THE DEFINITION OF "DISTRICT"

У статті розглянуто сучасні підходи вітчизняних та зарубіжних учених до трактування поняття "район", а також досліджено особливості нормативно-правового визначення дефініції "район". Охарактеризовано функціонування суб'єктів формування та реалізації державної політики на рівні району. Подано характеристики повноважень районних рад та районних державних адміністрацій. З'ясовано сутність поняття район як комплексу територіально-адміністративних одиниць з його суб'єктами управління на рівні району.

The article considers the modern approaches of domestic and foreign scholars on the interpretation of the concept "district", as well as the peculiarities of the regulatory definition of the definition of "district". Described functioning of subjects of formation and implementation of state policy at the district level. The characteristics of the powers of district councils and district state administrations. Clarified the essence of the concept of area as a comple territorial-administrative units with his subjects of management at the district level.

Ключові слова: район, місцеве самоврядування, повноваження районної ради та районної державної адміністрації.

Key words: district, local government, the powers of district council and district state administration.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У зв'язку з децентралізацією влади та об'єднанні територіальних громад постає питання статусу та повноважень сільських районів. Саме завдяки розвитку кадрового, правового, матеріального та фінансового потенціалу суб'єктів управління, зможе належним чином реалізуватись державна політика направлена на удосконалення соціально-економічного та культурного розвитку територіальних громад району.

Теоретико-методологічною основою дослідження стали напрацювання плеяди вітчизняних і зарубіжних вчених: як-от: Е.Б. Алаєв [1], І.В. Арженовський [2], В.С. Бильчак [5], В.Т. Бусел [6], В.И. Бутов [7], О.М. Бандурка [3], А.И. Гаврилов [9], І.М. Грищенко [16], О.І. Добринін [14], В.О. Долятовський [15], М.І. Маниліч [19], Н.Н. Некрасов [22].

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є науково-теоретичне обґрунтування та удосконалення визначення поняття "район". Дослідження безпосередньо пов'язане із науковими пошуками кафедри публічного управління та менеджменту інноваційної

Таблиця 1. Основні наукові визначення поняття "район" у системі регіонального управління

Автори	Обґрунтування визначення
П.В. Круш [21]	Під визначенням району вбачають територію, яка за сукупністю елементів, що її насичують, відрізняється від інших територій і наділена єдністю, взаємозв'язком елементів, що її складають, причому ця єдність – об'єктивна умова і закономірний результат розвитку цієї території
В.Т. Буссел [6]	Розглядають район як певну територіальну одиницю (район, область, зона), що вирізняється з-поміж інших таких же одиниць специфічними рисами графічними, геологічними, етнографічними, економічними та ін.
А.Ф. Трьошніков [27]	Ототожнює поняття «району» з поняттям «регіон», територією, не обов'язково існуючою таксономічною одиницею в системі якого-небудь територіального поділу (наприклад, Азіатський регіон, Східний регіон і т. д.) або територією, що має спільність природних умов
В.И. Бутов [7]	У дослідженнях виокремлює поняття «регіон» або «район», застосовуючи при цьому по відношенню до територій різних площ, що характеризуються певною однорідністю, яка є специфічною і служить підставою для того щоб виділити ці території
А.И. Гаврилов [9]	Розглядає під районом територію, що характеризується однорідністю в одному чи декількох відносинах (аспектах)
О.М. Бандурка, О.В. Носова [3]	Поширюють поняття «району» у вигляді території країни з однорідними природними умовами і характерною спрямованістю розвитку продуктивних сил на основі сполучення комплексу природних ресурсів із матеріально-технічною базою, виробничою та соціальною інфраструктурою
Н.Н. Некрасов [22]	Досліджує район як крупну територію країни з більш-менш однорідними природними умовами і характерною спрямованістю розвитку продуктивних сил, сформованою на основі поєднання комплексу природних ресурсів з наявною і перспективною матеріально-технічною базою, виробничою і соціальною інфраструктурою
В.С. Бильчак [5]	Значає, що район – це соціально-економічна просторова цілісність, яка характеризується структурою виробництва всіх форм власності, концентрацією населення, робочих місць, духовним життям людини із розрахунку на одиницю простору і часу, і яка має місцеві органи управління своєю територією (область, край, республіка)
Е.Б. Аласв [1]	Розуміє район «як територію, що характеризується єдністю, взаємозалежністю складових елементів, цілісністю, причому ця цілісність – об'єктивна умова та закономірний результат цієї території»
В.О. Долятовский [15]	Значає, що район – це складний територіально-економічний комплекс, який має обмежені внутрішні ресурси, свою структуру виробництва, певні потреби у зв'язку із зовнішнім середовищем
І.В. Арженовський [2]	Автор визначає район як «частину території країни, яка виділилася спеціалізацією по виробництву тих чи інших товарів чи послуг; спільністю і специфікою по відношенню до інших територій характеру відтворюючого процесу; комплексністю і цілісністю господарства; наявністю органів управління»
О.І. Добринін [14]	Значає, що під районом ватро розуміти територіально-спеціалізовану частину народного господарства країни, що характеризується єдністю і цілісністю відтворювального процесу
М.І. Маниліч [19]	Надає таке трактування району: територіально-цілісна частина країни, яка відрізняється своєрідністю природного середовища, що зумовлює тип та структуру економіки, яка характеризується своєрідним співвідношенням різних галузей господарства, глибокими та різноманітними зв'язками між ними

Джерело: складено автором на підставі джерел [1–7, 9, 14, 15, 19, 21, 22, 27].

діяльності Національного університету біоресурсів та природокористування України.

Виходячи з мети, поставлено такі завдання:

- проаналізувати наукові дослідження в галузі науки державного управління, щодо закономірності функціонування суб'єктів формування та реалізації державної політики на рівні району;
- виокремити та узагальнити повноваження районних рад та районних державних адміністрацій на рівні району.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Зміни регіонального характеру в структурі й організації та управлінні розвитком районів поки що не супроводжувались покращенням умов та підвищенням рівня життя населення.

Для того, щоб більш глибоше зануритися в наявні проблеми регіонального управління спочатку доцільно науково обґрунтувати визначення дефініції "район" як науковцями, які працюють над дослідженнями у цій сфері, так і нормативно-правовими актами, які регулюють ці питання, а також врахувати міжнародний досвід у сфері адміністративно-територіального поділу з метою адаптації у вітчизняну практику регіонального управління.

У перекладі з латинської мови термін "район" походить від латинського слова "raion", що у перекладі означає територію, яка за сукупністю явищ або ознак відрізняється від інших територій і характеризується єдністю, взаємозв'язком елементів, що її складають, і цілісністю, що є закономірним результатом її розвитку. Однак наведене визначення не є однозначним. Так, у

вітчизняних довідкових енциклопедичних виданнях, що мають універсальний характер, визначення району є занадто розпливчатим та некоректним. Для прикладу, у Малому економічному словнику район трактується як "область, район; частина країни, що відрізняється від інших областей сукупністю природних і (або) історично сформованих, відносно стійких економічно-географічних і інших особливостей національного складу населення". У дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців це визначення трактується по-іншому, основні із них розглянемо у таблиці 1. Крім зазначених авторів, які визначають поняття "район" в своїх дослідженнях вивчають й інші науковці. Для прикладу, М.О. Джаман розглядає визначення району з двох сторін: з одного боку, райони — це багатомірні еколого-соціально-економічні структури, що піддаються тільки міждисциплінарному вивченню, з іншого — це ланки просторової структури економіки, тобто особливий тип територіальних соціально-економічних систем, який виникає на основі взаємопов'язаного розвитку виробництва, населення і ресурсної сфери (основних факторів виробництва) плюс підприємницький хист органів управління [12].

Л.М. Кузьменко більш лаконічно визначає досліджуване питання і вбачає під поняттям "район" форму організації продуктивних сил на певній території [18]. А. Маршалова і О. Новосьолов вбачають під визначенням району не тільки підсистему соціально-економічного комплексу країни, а й відносно самостійну його частину із закінченим циклом відтворення, особливими формами прояву стадій відтворення і специфічними

ми особливостями протікання соціальних та економічних процесів [20].

Однак Л.О. Романова акцентує своє визначення району на сукупності саме соціальних груп людей, що мешкають на його території, а вже потім на їх діяльність, яку свідомо спрямовується, координується для досягнення цілей суспільного розвитку [24]. При цьому О. Барбако продовжуючи акцентувати увагу на групи людей та їх потреби розглядає район як єдність соціального, економічного, культурного, природно-історичного і політичного простору для діяльності людини [4]. У цьому ж напрямі працюють Н. Гоффе та І. Чапенко, оскільки вони під районом розглядають людей, які мешають на його території та утворюють історико-культурну спільноту з певним складом характеру та укладом життя.

Р.Г. Чумаченко дотримується більш нормативного визначення поняття "району" як частини держави, яка виділена в адміністративну одиницю за сукупністю різноманітних ознак. Ця територія свідомо коректується державою для досягнення поставлених цілей суспільного розвитку і перешкоди руйнівним діям зовнішніх сил [28]. Такий же вектор дослідження притримується Н. Федоренко, він підкреслює комплексний характер району як господарської єдиної системи зі складною структурою. У межах регіону здійснюється весь процес відтворення сукупного суспільного продукту [29]. Л.М. Зайцева також розглядає район як частину території держави, виділена за сукупністю різних ознак в адміністративну одиницю, діяльність якої свідомо направляється державними органами управління [17].

Адміністративно-політичний та адміністративно-територіальний поділ території є своєрідним видом інтегральної регіоналізації за баченням таких вчених, як О.Г. Топчієв, Т.М. Безверхнюк, З.В. Тітенко [26]. Однак ця територія, що відрізняється від інших територій за низкою ознак та має деяку цілісність, взаємопов'язаність складових її елементів за О. Гранберг й відкриває сутність району [10].

Як зазначає В. Воротін, район — це частина території держави, що виділилася в процесі суспільного (територіального) розподілу праці, яка спеціалізується на виробництві певних товарів чи послуг, характеризується спільністю і специфічним щодо інших територій типом відтворення; комплексністю і цілістю господарства; наявністю органів управління, що забезпечують розв'язання завдань, які стоять перед районом [8]. На противагу цьому О. Тищенко та В. Максимова розглядають район у декількох значеннях, у тому числі як частину цілісної соціальної та адміністративної систем [25].

Отже, з огляду відпрацьованих наукових праць як вітчизняних, так й іноземних вчених, можемо зробити висновки, що науковці по-різному розглядають сутність району. Більшість з них притримуються нормативного визначення району як територіальної одиниці, інші ж спочатку розглядають соціальні групи людей та їх діяльність, а потім на основі цього виокремлюють їх у райони. Також існують думки з приводу географічного та історико-культурного поділу території на райони. На основі цього доцільно виокремити власне трактування поняття "район" як комплексу територіально-адміністративних одиниць із чітко вираженими соціально-економічними складовими, які можуть співіснувати як окремі інститути господарювання, але з однією метою для вирішення пріоритетних завдань як окремої території, так і держави в цілому.

Район як адміністративна категорія визначається рядом ознак, встановлених законом, як-от територія, адміністративний центр, адміністративний поділ, система органів управління, зареєстроване населення, порядок фінансу-

вання і оподаткування та місцевих зборів, наявність зареєстрованих суб'єктів господарювання, соціально-економічна інфраструктура, комплекс нормативно-правових актів, регламентуючих життєдіяльність району. Прийняттям рішень управлінського, фінансового чи соціального характеру в кожному районі займаються органи державної виконавчої влади — районні державні адміністрації та органи місцевого самоврядування — районні ради. Стаття 43 Глави 4 Закону "Про місцеве самоврядування в Україні" присвячена конкретизації питань, які вирішуються районними радами виключно на їх пленарних засіданнях: обрання голови ради, заступника голови ради, звільнення їх з посади; утворення, обрання і ліквідація постійних та інших комісій ради, зміна їх складу, обрання голів комісій; утворення президії (колегії) ради, затвердження положення про неї; затвердження за пропозицією голови ради структури, чисельності виконавчого апарату ради, витрат на утримання ради та її виконавчого апарату; затвердження регламенту ради; затвердження плану роботи ради, заслуховування звіту про його виконання; заснування засобів масової інформації відповідної ради, призначення і звільнення їх керівників; заслуховування звітів постійних комісій, керівників органів, які рада утворює, обирає та призначає; затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідно району, цільових програм з інших питань, заслуховування звітів про їх виконання; затвердження відповідно районних бюджетів, внесення змін до них, затвердження звітів про їх виконання; розподіл переданих з державного бюджету коштів у вигляді дотацій, субвенцій відповідно між районними бюджетами, місцевими бюджетами міст обласного значення, сіл, селищ, міст районного значення.

Отже, районні ради обирають із числа депутатів голову відповідної ради, який працює в раді на постійній основі та зобов'язаний: забезпечити підготовку сесій ради і питань, що вносяться на її розгляд; довести рішення ради до виконавців; організувати контроль за виконанням рішень; скликати сесії ради; доводити до відома населення інформацію про час і місце проведення сесії ради та питань, які передбачається внести на розгляд ради; веде засідання ради; вносить пропозиції щодо утворення і обрання постійних комісій ради; координує діяльність постійних комісій, дає їм доручення, сприяє організації виконання їх рекомендацій; організовує різні заходи, за допомогою яких надають допомогу депутатам у здійсненні ними своїх депутатських повноважень; представляє раді кандидатури для обрання на посаду відповідно заступника голови районної ради; вносить на затвердження ради пропозиції щодо структури органів ради, її виконавчого апарату, витрат на їх утримання; призначає і звільняє керівників та інших працівників структурних підрозділів виконавчого апарату ради; здійснює керівництво виконавчим апаратом ради; організовує роботу президії (колегії) ради (у разі її створення); підписує рішення ради, протокол сесії ради; забезпечує роботу по розгляду звернень громадян та доступу до публічної інформації, веде особистий прийом громадян; організовує відповідно до законодавства проведення референдумів та виборів до органів державної влади і органів місцевого самоврядування; забезпечує гласність у роботі ради та її органів, обговорення громадянами проектів рішень ради, важливих питань місцевого значення, вивчення громадської думки, оприлюднює рішення ради; представляє раду у відносинах з державними органами, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, трудовими колективами, адміністрацією підприємств, установ, організацій і громадянами, а також у зовнішніх відносинах відповідно до законодавства; звітує перед радою про свою діяльність; є розпорядником коштів, передбачених на утримання ради та її виконавчого апарату;

за рішенням ради звертається до суду щодо визнання незаконними актів місцевих органів влади, підприємств, установ та організацій, які обмежують права територіальних громад у сфері їх спільних інтересів, а також повноваження районних, обласних рад та їх органів; вирішує інші питання, доручені йому радою; в межах своїх повноважень видає розпорядження [30].

У кожному сільському районі функціонує районна рада і районна державна адміністрація. Ці два органи за свою природою дуже різні. Районна рада не утворює власних виконавчих органів, а відповідні повноваження, станом на сьогодні, делегуються нею районній державній адміністрації. Отже, якщо районна рада делегує районній державній адміністрації виконання конкретних повноважень, то районна державна адміністрація з цих делегованих питань підзвітна та підконтрольна районній раді. У найближчій перспективі, згідно з Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, передбачається "провести інституційну реорганізацію органів місцевого самоврядування і місцевих органів виконавчої влади на новій територіальній основі", в результаті чого районні та обласні ради матимуть свої виконавчі органи.

Делегуванню повноважень районних рад відповідним районним державним адміністраціям присвячена ст. 44 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні", а саме:

- підготовка і внесення на розгляд ради проектів програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідно районів, цільових програм з інших питань, а в місцях компактного проживання національних меншин — також програм їх національно-культурного розвитку, проектів рішень, інших матеріалів з питань, передбачених цією статтею; забезпечення виконання рішень ради;
- підготовка пропозицій до програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідно областей та загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального та культурного розвитку України;
- забезпечення збалансованого економічного і соціального розвитку відповідної території, ефективного використання природних, трудових і фінансових ресурсів;
- підготовка і подання до відповідних органів виконавчої влади фінансових показників і пропозицій до проекту Державного бюджету України;
- сприяння інвестиційній діяльності на території району, області;
- об'єднання на договірних засадах коштів підприємств, установ та організацій, розташованих на відповідній території, і населення, а також бюджетних коштів на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання на пайових засадах об'єктів соціальної і виробничої інфраструктури, шляхів місцевого значення та на заходи щодо охорони праці та охорони навколишнього природного середовища;
- залучення в порядку, встановленому законом, підприємств, установ та організацій, які не належать до комунальної власності, до участі в обслуговуванні населення відповідної території, координація цієї роботи;
- затвердження маршрутів і графіків руху місцевого пасажирського транспорту незалежно від форм власності, узгодження цих питань стосовно транзитного пасажирського транспорту;
- підготовка питань про визначення у встановленому законом порядку території, вибір, вилучення (вкуп) і надання землі для містобудівних потреб, визначених містобудівною документацією;
- організація охорони, реставрації, використання пам'яток історії та культури, архітектури і містобудуван-

ня, палацово-паркових, паркових та садибних комплексів, природних заповідників місцевого значення;

- підготовка висновків щодо проектів місцевих містобудівних програм відповідних адміністративно-територіальних одиниць, що затверджуються сільськими, селищними, міськими радами;
 - видача відповідно до законодавства забудовникам архітектурно-планувальних завдань та технічних умов на проектування, будівництво, реконструкцію будинків і споруд, благоустрій територій та надання дозволу на проведення цих робіт;
 - забезпечення відповідно до законодавства розвитку науки, усіх видів освіти, охорони здоров'я, культури, фізичної культури і спорту, туризму; сприяння відродженню осередків традиційної народної творчості, національно-культурних традицій населення, художніх промислів і ремесел, роботі творчих спілок, національно-культурних товариств, асоціацій, інших громадських та неприбуткових організацій, які діють у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, фізичної культури і спорту, сім'ї та молоді;
 - підготовка і подання на затвердження ради пропозицій щодо організації територій і об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення та інших територій, що підлягають особливій охороні; внесення пропозицій до відповідних державних органів щодо оголошення природних та інших об'єктів, що мають екологічну, історичну, культурну або наукову цінність, пам'ятками історії або культури, які охороняються законом;
 - вжиття необхідних заходів щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій відповідно до закону, інформування про них населення, залучення в установленому законом порядку до цих робіт підприємств, установ та організацій, а також населення;
 - координація на відповідній території діяльності місцевих землевпорядних органів;
 - здійснення контролю за використанням коштів, що надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, пов'язаних із вилученням (вкупом) земельних ділянок;
 - забезпечення виконання заходів з відстеження результативності регуляторних актів, прийнятих районними радами.
- Аналіз повноважень засвідчує, що відповідно до законодавства з 38 блоків питань, які вирішуються виключно на пленарних засіданнях районної ради, лише на незначну частину питань, що стосуються спільних інтересів територіальних громад сіл, селищ і міст району, районна рада має вплив.
- На прикладі Васильківського району, можемо відзначити позитивні зміни у соціально-економічному та культурному розвитку.
- Зокрема суб'єктами прийняття управлінських рішень районних рад та районних державних адміністрацій було створено передумови для розвитку інфраструктури та соціально-економічного розвитку району.
- Прийняті управлінські рішення були спрямовані на реалізацію єдиної політики розвитку територіальних громад району. Ці рішення стосувалися:
- відновлення роботи існуючих підприємств (де це доцільно) та створення нових виробництв на інноваційно-інвестиційній основі, як однієї з основних передумов вирішення широкого спектру суспільних проблем;
 - покращення інвестиційного клімату з метою залучення інвестицій в розбудову економіки міста;
 - розбудова інфраструктури (дорожньої, соціальної, торгової, промислової);
 - відновлення культурної спадщини та формування на її основі туристичної галузі.

— реформування житлово-комунального сектору.

У районі реалізуються заходи у напрямку молодіжної, сімейної, гендерної політики, створення правових, соціальних та економічних умов для незалежного функціонування та розвитку сім'ї, утвердження духовно і фізично здорової, матеріально та соціально благополучної сім'ї, забезпечення виконання сім'єю основних її функцій, залучення молоді до питань формуванні молодіжної політики та заходів по її реалізації на рівні району.

Отже, можемо зазначити, що саме місцеве самоврядування виступає одним із головних елементів у децентралізації державної влади у процесі вирішення соціальних проблем. При цьому практика показує, що потрібно враховувати принцип субсидіарності, який значною мірою охарактеризовує та розкриває зміст цього процесу на сучасному етапі розвитку суспільства. Саме на основі цього принципу відбувається децентралізація повноважень публічної влади, оскільки передбачає передачу повноважень на прийняття рішень із держави на органи місцевого самоврядування. Процеси децентралізації повинні стати одним із визначальних факторів взаємоузгодженої діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування України відповідно до європейських стандартів і принципів демократії. Децентралізація відкриває значні перспективи для забезпечення спроможності місцевого самоврядування самостійно вирішувати питання місцевого життя, зокрема підвищення ролі громадян, їх впливу на процес прийняття й утілення рішень щодо забезпечення умов соціального та економічного розвитку суспільства.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз показав що, під час реформування владних відносин, пов'язаних із делегуванням повноважень публічної влади, першочерговим завданням вважаємо найбільш оптимальний розподіл повноважень між органами публічної влади, який би забезпечував якомога ефективнішу реалізацію і функцій держави, і функцій місцевого самоврядування, зводячи до мінімуму необхідність делегування повноважень одним органам іншим. Делегування повноважень має відбуватись виключно у випадках, коли така можливість зумовлена Конституцією України, та базуватись на принципах обгрунтованості та доцільності. Визначено особливості реалізації державної політики на рівні району:

— район як територіальна одиниця є лише просторовою основою місцевого самоврядування, суб'єктом же виступає певна сукупність територіальних громад, які функціонують на цій території;

— районні ради як представницькі органи вторинного рівня представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ і міст і покликані забезпечити вирішення спільних інтересів відповідних територіальних громад;

— районна рада не утворює власних виконавчих органів, а відповідні повноваження делегуються нею районним державним адміністраціям, яка з цих делегованих питань підзвітна та підконтрольна районній раді.

Література:

1. Алаєв Е.Б. Социально-экономическая география: понятийно-терминологический словарь / Э.Б. Алаев. — М.: Мысль, 1983. — 387 с.
2. Арженовский И.В. Маркетинг регионов: учеб. пособие. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012. — С. 20.
3. Бандурка О.М., Носова О.В. Региональная экономика: экономико-правовой аспект: підручник — Харків: ХНУВС, 2015 — С. 68.
4. Барбаков О. Регион как объект управления. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.ecsosman.edu.ru/images/pubs/2006/06/19/0000280099/012Barbakov.pdf>. 3 с.

www.ecsosman.edu.ru/images/pubs/2006/06/19/0000280099/012Barbakov.pdf. 3 с.

5. Бильчак В.С. Региональная экономика / В.С. Бильчак, В.Ф. Захаров. — Калининград: ГИПП "Янтарный сказ", 1998. — С. 13.

6. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. — 7-е видання — К.: Ірпінь; ВТФ "Перун", 2009. — 1736 с.

7. Бутов В.И. Регионоведение (экономика и управление): учеб. пособ. — Ростов-на-Дону: Март, 1998. — 448 с.

8. Воротін В. Макроекономічне регулювання в умовах глобальних трансформацій: монографія / В.Є. Воротін — К.: Ви-во НАДУ, 2002.

9. Гаврилов А.И. Региональная экономика и управление: учеб. пособ. Для вузов / А.И. Гаврилов. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002.

10. Гранберг О. Основы региональной экономики / Отв. ред. А.Г. Гранберг. — М.: Экономика, 2000.

11. Гоці С. Європейська Комісія: процеси ухвалення рішень і виконавчі повноваження / С. Гоці; перл. з італ. І. Дробот. — К.: К.І.С., 2007. — 23 с.

12. Джаман М.О. Теорія економіки регіонів: навч. посіб. / М.О. Джаман. — К.: Центр учбової літератури, 2014. — С. 47.

13. Джаман М.О. Теорія економіки регіонів: навч. посіб. / М.О. Джаман. — К.: Центр учбової літератури, 2014. — С. 39.

14. Добринин А.И. Региональные пропорции воспроизводства / А.И. Добринин. — Ленинград, 1977. — 91 с.

15. Долятовский В.О. Моделирование процессов управления региональной экономикой: монография / В.А. Долятовский. — Воронеж: Истоки, 2001. — С. 19.

16. Досвід реформування адміністративно-територіального устрою в країнах Європейського Союзу: опорний конспект лекцій / П.В. Ворона, М.І. Лахижа, П.М. Любченко, І.М. Грищенко. — К.: Вид-во НАДУ, 2015. — 94 с.

17. Зайцева Л.М. Региональное управление: навч. посібник / Л.М. Зайцева, С.М. Серьогін, Н.Й. Коніщева та ін.; за наук. та заг. ред. Л. М. Зайцевої. — Дніпропетровськ: ДФ УАДУ, 2000. — 25 с.

18. Кузьменко Л.М. Методичні основи управління розвитком економіки регіону / Л.М. Кузьменко; НАН України, Ін-т економіки промисловості. — Донецьк, 2004. — 23 с.

19. Маниліч М. І. Трансформація регіонального економічного механізму: монографія / М.І. Маниліч. — Чернівці: Книги — XXI, 2004. — 164 с.

20. Маршалова А.С. Основы теории регионального воспроизводства / А.С. Маршалова, А.С. Новоселов. — М.: Экономика, 2006. — 426 с.

21. Національна економіка: регіональний та муніципальний вимір: підручник / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 320 с.

22. Некрасов Н. Н. Региональная экономика. — издание 2-е / Н.Н. Некрасов. — М.: "Экономика", 1978. — С. 22.

23. Ращупкіна В.М. Методичні основи управління соціально-економічним розвитком регіону: монографія / В.М. Ращупкіна, Л.В. Козлова. — Одеса: Фенікс, 2015. — 272 с.

24. Романова Л. О. Экономика региона: самостоятельность и государственное регулирование / Л.А. Романова. — Пермь: Изд-во Перм. ун-та, 1994. — 242 с.

25. Тищенко О., Максимова В. Экономический потенциал региона: анализ, оценка, диагностика: монографія / А.Н. Тищенко, Н.А. Кизим, А.И. Кубах, Е.И. Давыскиба. — Х.:И Д "ИНЖЕК", 2005.

26. Топчієв О. Г., Безверхнюк Т.М., Тітенко З.В. Регіональний розвиток України і становлення державної регіо-

нальної політики / Топчієв О. Г., Безверхнюк Т. М., Тітенко З. В. — Одеса: ЛІДУ НАДУ, 2005. — 56—57 с.

27. Трьошніков А. Ф. Географічний енциклопедичний словник / Радянська енциклопедія, 1989. — С. 79—83.

28. Чумаченко Н. Г. Управління соціально-економічним розвитком регіону / Н. Г. Чумаченко // Економіка України. — 1998. — № 4. — С. 6.

29. Федоренко Н., Дегтяр О. А. Державне та регіональне управління в соціальній сфері: монографія / За заг. ред. А. О. Дегтяра. — Харків: С. А. М., 2015. — 153 с.

30. Про місцеве самоврядування в Україні: закон України від 24.02.2018 № 2268-VIII [З наступними змінами] [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/page>

References:

1. Alayev, E. B. (1983), *Sotsyal'no-ekonomicheskaja geografiya: poniatyjno-termynologicheskij slovar'* [Socio-economic geography: a conceptual and terminological dictionary], Mysl', Moscow, Russian Federation.

2. Arsenovskiy, I. V. (2012), *Marketynh rehyonov: ucheb. posob.* [Marketing of regions: study, way.], UNITI-DANA, Moscow, Russian Federation.

3. Bandurka, O. M. and Nosova O. V. (2015), *Rehional'na ekonomika: ekonomiko-pravovyy aspekt: pidruchnyk* [Regional economy: the economic and legal aspect: textbook], Vyd-vo KhNUVS, Kharkiv, Ukraine.

4. Barbakov, O. (2006), "The region as a management object", [Online], available at: http://www.ecso-man.edu.ru/images/pubs/2006/06/19/00002_80099/012Barbakov.pdf.3p (Accessed 14 March 2018).

5. Bilchak, V. S. (1998), *Rehyonal'naia ekonomika* [Regional economy], GIPP "Amber Tale", Kaliningrad, Russian Federation

6. Busel, V. T. (2009), *Velykyj tlumachnyj slovnyk suchasnoi ukrains'koi movy: 7-e vydannia* [The Great Explanatory Dictionary of Modern Ukrainian Language], 7th Edition, Vyd-vo "Perun", Kyiv, Ukraine, pp. 1734—1736.

7. Butov, V. I. (1998), *Rehyonovedenye (ekonomika y upravlenye): ucheb. posob.* [Regional studies (economics and management): study. way.], Mart, Rostov-na-Donu, Russian Federation.

8. Vorotin, V. (2002), *Makroekonomichne rehulivannia v umovakh hlobal'nykh transformatsij: mohnohrafiia* [Macroeconomic regulation in the conditions of global transformations: monography], Vyd-vo NADU, Kyiv, Ukraine.

9. Gavrilov, A. I. (2002), *Rehyonal'naia ekonomika y upravlenye: ucheb. posob. Dlia vuzov* [Regional economics and management: study. way. For high schools], UNITI-DANA, Moscow, Russian Federation.

10. Grunberg, O. (2000), *Osnovy rehyonal'noj ekonomiky* [Fundamentals of Regional Economics], Ekonomika, Moscow, Russian Federation.

11. Goki, S. (2007), *Yevropejs'ka Komisiia: protsesy ukhvalennia rishen' i vykonavchi povnovazhennia* [The European Commission: decision-making processes and executive powers], K.I.S., Kyiv, Ukraine.

12. Dzhaman, M. O. (2014), *Teoriia ekonomiky rehioniv: navch. posib.* [Theory of Regional Economics: Teach. Manual], Tsentri uchbovovoi literatury, Kyiv, Ukraine.

13. Dzhaman, M. O. (2014), *Teoriia ekonomiky rehioniv: navch. posib.* [Theory of Regional Economics: teach. manual], Tsentri uchbovovoi literatury, Kyiv, Ukraine.

14. Dobrinin, A. I. (1977), *Regional proportions of reproduction, Rehyonal'nye proporsyy vosproyvodstva*, Leningrad, Russian Federation.

15. Doljatovskiy, V. O. (2001), *Modelyrovanye protsessov upravleniya rehyonal'noj ekonomikoj: monohrafiya* [Modeling of regional economy management processes: monograph], Ystoky, Voronezh, Russian Federation.

16. Crow, P. V., Lachisa, M. I., Lyubchenko, P. M. and Gryshchenko, I. M. (2015), *Dosvid reformuvannia administratyvno-terytorial'nogo ustroiu v krainakh Yevropejs'koho Soiuzu: opornyj konspekt lektsij* [The experience of reforming the administrative-territorial system in the countries of the European Union: a reference note of lectures], Vyd-vo NADU, Kyiv, Ukraine.

17. Zaitseva, L. M. (2000), *Rehional'ne upravlinnia: navch. posibnyk* [Regional administration: teaching. manual], DF UADU, Dnipropetrovsk, Ukraine.

18. Kuzmenko, L. M. (2004), *Metodychni osnovy upravlinnia rozvytkom ekonomiky rehionu* [Methodological bases of management of regional economy development], NAN Ukraine, Donetsk, Ukraine.

19. Manilich, M. I. (2004), *Transformatsiia rehional'nogo ekonomichnogo mekhanizmu: monohrafiia* [Transformation of regional economic mechanism: monograph], Books — XXI, Chernivtsi, Ukraine.

20. Marshlova, A. S. (2006), *Osnovy teoryy rehyonal'nogo vosproyvodstva* [Basic principles of regional reproduction], Ekonomika, Moscow, Russian Federation.

21. Krush, P. V. and Kozhemyachenko, O. O. (2011), *Natsional'na ekonomika: rehional'nyj ta munitsypal'nyj vymir: pidruchnyk* [National Economy: Regional and Municipal Dimension: textbook], Tsentri uchbovovoi literatury, Kyiv, Ukraine.

22. Nekrasov, N. N. (1978), *Rehyonal'naia ekonomika* [Regional Economics], 2nd ed., Ekonomika, Moscow, Russian Federation.

23. Raschupkina, V. M. (2015), *Metodychni osnovy upravlinnia sotsial'no-ekonomichnym rozvytkom rehionu: monohrafiia* [Methodological bases of management of socio-economic development of the region: monograph], Vyd-vo Phoenix, Odessa, Ukraine.

24. Romanova, L. O. (1994), *Ekonomika rehiona: samostoitel'nost' y hosudarstvennoe rehulirovanye* [Economics of the region: independence and state regulation], Vyd-vo Perm un-ta, Perm, Russian Federation.

25. Tishchenko, O. and Maksimova, V. (2005), *Ekonomicheskyy potentsyal rehiona: analiz, otsenka, dyahnostyka: monohrafiia* [Economic potential of the region: analysis, evaluation, diagnostics: monograph], Vyd-vo "INZHEK", Kharkiv, Ukraine.

26. Topchiev, O. G., Bezvernjuk, T. M. and Titenko, Z. V. (2005), *Rehional'nyj rozvytok Ukrainy i stanovlennia derzhavnoi rehional'noi polityky* [Regional development of Ukraine and formation of state regional policy], Vyd-vo LIDU NADU, Odessa, Ukraine.

27. Treoshnikov, A. F. (1989), *Heohrafichnyj entsyklopedychnyj slovnyk* [Geographical Encyclopedic Dictionary], Soviet Encyclopedia, Moscow, Russian Federation, pp. 79—83.

28. Chumachenko, N. G. (1998), "Management of socio-economic development of the region", *Upravlinnia sotsial'no-ekonomichnym rozvytkom rehionu, ekonomika Ukrainy*, vol 4, p. 6.

29. Fedorenko, N. and Degtyar, O. A. (2015), *Derzhavne ta rehional'ne upravlinnia v sotsial'nij sferi: monohrafiia* [State and regional administration in the social sphere: monograph], S. A. M., Kharkiv, Ukraine.

30. Verkhovna Rada of Ukraine (2018), *The Law of Ukraine "On Local Self-Government in Ukraine"*, [Online], available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/page> (Accessed 14 March 2018).
Стаття надійшла до редакції 14.03.2018 р.